

Fundacja Legalna Kultura
Dział Edukacji

Szkoła ponadpodstawowa HISTORIA, WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji
Narodowej z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła ponadgimnazjalna HISTORIA

Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji
Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z zastosowaniem nowych
mediów i metody pogładowej (45 min)

Jak brzmi słowo „wolność” w języku białoruskim?

Opracowała: Agnieszka Brzeska-Pajak
Aktualizacja i redakcja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez

POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego **Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

© Fundacja Legalna Kultura
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121
00-514 Warszawa
e-mail: edukacja@legalnakultura.pl

Propozycja lekcji podsumowującej dział „Prawa człowieka”. Treści poznane w czasie zajęć można połączyć z ukazaniem walki o prawa człowieka, rozgrywającej się u wschodniego sąsiada Polski - Białorusi. Lekcję warto przeprowadzić w okresie poprzedzającym 25 marca, gdyż tego dnia na Białorusi obchodzi się zakazane przez władze święto Dnia Niepodległości. Od 2006 roku w Polsce w tygodniu poprzedzającym Święto organizowany jest koncert „Solidarni z Białorusią”.

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ utrwała wiadomości o prawach człowieka, międzynarodowym systemie ochrony praw człowieka,
- ✓ utrwała wiadomości z zakresu polityki wschodniej w ramach polskiej polityki zagranicznej,
- ✓ interpretuje przypadki naruszania praw i wolności w wybranym państwie z punktu widzenia międzynarodowych standardów praw człowieka,
- ✓ opisuje i ocenia działania wybranych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka,
- ✓ za pomocą nowych mediów włącza się do akcji podejmowanych w obronie praw i wolności człowieka,
- ✓ doskonali umiejętność czytania i słuchania ze zrozumieniem,
- ✓ ćwiczy umiejętność wyszukiwania informacji w środkach masowego przekazu, w tym w Internecie oraz ich selekcjonowania,
- ✓ nabywa umiejętności potrzebnych do życia w społeczeństwie informacyjnym,
- ✓ doskonali umiejętność pracy w zespole.

Metody:

- ✓ praca z multimedialnymi tekstami kultury,
- ✓ projekcja filmu i praca z kartą pracy,
- ✓ dyskusja,
- ✓ miniwykład,
- ✓ praca metodą projektu.

Środki dydaktyczne:

- ✓ materiały do ćwiczenia dydaktycznego,
- ✓ karta pracy,
- ✓ dostęp do Internetu,
- ✓ rzutnik multimedialny / tablica interaktywna.

Powiązanie z podstawą programową z 2 marca 2018 r.:

PODSTAWA PROGRAMOWA Z DN. 2 MARCA 2018R.

Powiązanie z podstawą programową wiedzy o społeczeństwie:

I. Człowiek i społeczeństwo. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka i ustala ich hierarchię, uwzględniając społecznie akceptowany system aksjologiczny.

IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Uczeń:

- 1) wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) uzasadnia znaczenie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w kontekście Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; przedstawia warunki, jakie muszą zaistnieć, aby rozpatrzył on skargę obywatela; analizuje wybrany wyrok tego trybunału,
- 4) przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych oraz grupy posługującej się językiem regionalnym w Rzeczypospolitej Polskiej; pozyskuje informacje na temat praw mniejszości polskiej w różnych państwach,
- 5) pozyskuje w środkach masowego przekazu (między innymi na stronach organizacji pozarządowych broniących praw człowieka) informacje o przypadkach naruszania praw człowieka w państwach demokratycznych i przygotowuje analizę na ten temat,
- 6) wskazuje organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw człowieka i charakteryzuje

działania jednej z nich,

7) wykazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka w państwie demokratycznym i niedemokratycznym; przedstawia problem łamania praw człowieka w wybranym państwie niedemokratycznym.

Przygotowanie do lekcji:

W ramach przygotowania do lekcji uczniowie zobowiązani są do obejrzenia filmu *Lekcja białoruskiego* w reżyserii Mirosława Dembińskiego.

Film można obejrzeć na stronie:

polskieradio.pl/89/921/Artykul/1354186,Bialorus-25lecie-podziemnego-liceum-imienia-Jakuba-Kolasa, goo.gl/1Dv1aM (dostęp: 27.09.2018 r.).

W trakcie oglądania filmu uczniowie pracują z kartą pracy (Załącznik nr 1).

Przebieg lekcji:

• FAZA WSTĘPNA

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od pytania, jakie emocje towarzyszyły im w trakcie oglądania filmu. Nauczyciel zapisuje wyrażone emocje na tablicy. Następnie, pyta: Co uczniowie wiedzą o Białorusi w wymiarze politycznym, ekonomicznym, kulturowym? Uczniowie mogą wykorzystać wiedzę z filmu, ale również posiłkować się wiedzą ogólną. Nauczyciel, w trakcie zbierania informacji od uczniów, prezentuje stronę Stowarzyszenia Inicjatywa Wolna Białoruś: wolnabialorus.pl (dostęp: 27.09.2018 r.).

• FAZA REALIZACYJNA

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Uczniowie w grupach porównują wypełnione karty pracy, opracowują jeden wspólny materiał. Nauczyciel przydziela po kilka praw z karty pracy poszczególnym grupom. Grupy prezentują przygotowany materiał. Pozostałe osoby śledzą odpowiedzi i w miarę potrzeb dopowiadają.

Nauczyciel prosi o odpowiedzi na dodatkowe pytania:

1. Dlaczego szkoły z językiem białoruskim są zamykane?
  2. Jakie znaczenie ma białoruska szkoła dla uczniów?
  3. Jakie inicjatywy podejmuje młodzież na rzecz Białorusi i z jakimi trudnościami, karami się spotyka?
  4. W jaki sposób młodzież angażuje się w wybory?
  5. Dlaczego jest opozycja przeciw A. Łukaszence?
  6. Co się dzieje na demonstracjach, jak zachowuje się władza wobec manifestujących?
  7. Jak brzmi słowo „wolność” w języku białoruskim?
-

8. Które sceny z filmu pokazują jak Białorusini rozumieją słowo „wolność”?

Nauczyciel, jako podsumowanie tej części zajęć, przywołuje kilka wybranych scen z filmu, które są odpowiedzią na ostatnie pytanie:

Wybrane sceny z podaniem czasu: 00:45; 01.01 – 3.18; 04:50 - 6.15; 15.45 – 16.23; 20.03 – 21.00; 30.30 – 31.00; 33:30 – 34.00.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Nauczyciel podkreśla aktualność tematu walki o prawa człowieka. W formie podsumowania działu „Prawa człowieka” przywołuje podstawowe wiadomości o prawach, wolnościach, jakie przysługują ludziom, dokumentach, które gwarantują przestrzeganie praw człowieka.

Do wykorzystania prezentacja multimedialna dotycząca instytucji zajmujących się ochroną prawa człowieka: goo.gl/bncfSV.

Można też wykorzystać prezentację multimedialną dotyczącą łamania wolności obywateli w różnych państwach świata, dostępną na stronie: goo.gl/BswCCS.

Podkreśla, że Białoruś – wschodni sąsiad Polski, to kraj niedemokratyczny, jedyny kraj w Europie, który stosuje karę śmierci, wykluczony z Rady Europy.

Nauczyciel przywołuje nazwy organizacji działających w ramach międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka. Obok organizacji takich jak: ONZ, Unia Europejska, Rada Europy, podkreśla działalność Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, w ramach której działa Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka z siedzibą w Warszawie. Białoruś znajduje się w obszarze zainteresowań i działań biura. Nauczyciel pyta uczniów o nazwy organizacji pozarządowych działających na rzecz praw człowieka.

Nauczyciel pokazuje strony wybranych organizacji pozarządowych i rządowych, które działają na rzecz Białorusi, np.:

1. Amnesty International: amnesty.org.pl
2. Ośrodek Studiów Wschodnich: osw.waw.pl
3. Poleca artykuły: *Białoruski reżim zaostrza kontrolę nad opozycją i organizacjami społecznymi* (11.07. 2012); *Rytuał bez konkretnej treści – wybory parlamentarne na Białorusi* (26.09. 2012).

Na koniec nauczyciel proponuje, aby uczniowie podali pytania, jakie chcieliby zadać bohaterowi filmu. Nauczyciel podpowiada, że na takie pytania jak: *Co się działo z głównym bohaterem po 2006 roku?; Jak wygląda obecnie sytuacja na Białorusi?; Co można zrobić dla Białorusinów walczących o wolność?* Odpowiedzi można odnaleźć w artykule Agnieszki Kamińskiej na stronie Polskiego Radia: Franak Wiaczorka: *"Żywie Biełaruś": to film o wszystkich Białorusinach walczących o wolność* (02.05 2013). Nauczyciel zachęca do przeczytania artykułu i obejrzenia filmu pt. *Żywie Biełaruś. Miłość – Wolność – Muzyka*, reż. Krzysztof Łukaszewicz.

Zadanie domowe:

Pracując metodą projektu, przygotujecie akcję wzywającą do działania na rzecz Białorusinów i przestrzegania praw człowieka na Białorusi. Przy opracowywaniu zadania wykorzystajcie zasoby proponowanych stron internetowych lub inne rzetelne, legalne źródła informacji. Dokonajcie selekcji materiału i w dowolny sposób przedstawcie wybrany temat.

Proponowane strony internetowe w języku polskim:

- wolnabialorus.pl (dostęp: 27.09.2018 r.).
- eastbook.eu (dostęp: 27.09.2018 r.).
- amnesty.org.pl (dostęp: 27.09.2018 r.).
- osw.waw.pl (dostęp: 27.09.2018 r.).

KARTA PRACY

do filmu „Lekcja białoruskiego”
w reżyserii Mirosława Dembińskiego

W trakcie oglądania filmu wybierz sceny, które obrazują łamanie praw człowieka. Opisz krótko wybraną scenę, określ czas danej sceny oraz swoje, uwagi, spostrzeżenia.

Lp	Rodzaj prawa	Generacja	Opis sceny z filmu	Czas	Uwagi
1	Prawo do wolności i bezpieczeństwa				
2	Wolność od tortur				
3	Tajemnica korespondencji				
4	Prawo do rzetelnego procesu sądowego				
5	Prawo do prywatności				
6	Wolność myśli, słowa				
7	Prawo do zrzeszania się				
8	Prawo do udziału w życiu publicznym				
9	Prawo wyborcze				
10	Prawo do informacji				
11	Prawo do skargi na organy państwowe				
12	Prawo do nauki				
13	Wolność twórczości artystycznej				
14	Prawo do korzystania z dóbr kultury krajowej i światowej				
15	Prawo do rozwoju				
16	Prawo do pokoju				
17	Inne:				